

Sosiaalihuollon kehittämisen näkymät – erityisesti TKI-rakenne

Anu Muuri,
johtava asiantuntija, VTT, dosentti, THL
anu.muuri@thl.fi

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Sosiaalipalvelut isossa kuvassa

- Joka viides suomalainen käyttää sosiaalipalveluja vuoden aikana.
- Sosiaali- ja terveystalvetuissa työskennteli 17 prosenttia työssäkäyvistä, joista sosiaalipalveluissa 204 758 (53%) ja terveystalvetuissa 180 724 (47%) henkilöä.
- Sosiaalipalveluissa yksityisen sektorin henkilöstö on 2000-luvulla kasvanut nopeammin kuin julkisen sektorin henkilöstö. Sosiaalipalvelujen henkilöstöstä jo kolmasosa työskennteli yksityisellä sektorilla.
- Sosiaali- ja terveystalvetuiden 18,5 mrd:n euron kustannukset (julkinen ja ostot yksityisiltä) jakautuivat: sosiaalipalvelut 7,9 mrd.€ (43%), terveystalvetut 10,6 mrd.€ (57 %).
- Kuntien ostot yksityisiltä: sosiaalipalveluissa 2,3 mrd.€ ja terveystalvetuissa 516 milj.euroa.

Sosiaalihuoltoon liittyvät selvitykset, kevät 2019:

- Sosiaalityön tulevaisuus – Anna Metteri, Pekka Karjalainen, Minna Strömberg-Jakka
- Sosiaalihuollon ammattihenkilölain muutostarpeet – Anneli Pohjola
- Sosiaalihuollon kehittämisen organisoituminen uudistuvissa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteissa – Anu Muuri
- Selvitys julkisen vallan käytöstä ja muusta hallintotyöstä sosiaalityössä – Eeva Nykänen ja Eeva Liukko
- Sosiaalihuollon tehtävärakenne maakunnissa – Kaisa Kostamo-Pääkkö, Petteri Vuorijärvi, Mervi Raappana

Selvitykseni toimeksianto – suosituksia tuli esittää sosiaalihuollon tutkimuksen, TKI -rakenteen ja osaamiskeskusten osalta:

- Sosiaalihuollon vaikuttavuuden parantaminen
- Tutkimuksellisen kehittämistyön vahvistaminen
- Sosiaalialan osaamiskeskusten (11 kpl) kehittämistyön jatkuvuuden turvaaminen lakisääteisissä sote-rakenteissa
  - sosiaalialan osaamiskeskuksilla olevien erityistehtävien (saame, pohjoismainen yhteistyö) sekä mahdollisten uusien erityistehtävien toteuttamistavat
- Miten valmistelussa olevien osaamis- ja tukikeskusten toiminta suhteutuu sosiaalihuollon TKI kokonaisuuteen (LAPE-OT ja kehitysvammahuollon OT)

Sosiaalihuollon tutkimuksen ja kehittämisen rakenteet uudistuvassa sotessa

- Suositukset sisältävät
  - 4 toimenpidettä sosiaalihuollon tutkimuksen rahoituksen ja rakenteen parantamiseksi
  - 2 toimenpidettä kansallisen ja alueellisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorakenteen (TKI) rakentamiseksi
  - 6 toimenpidettä sosiaalialan osaamiskeskusten rahoituksen ja rakenteen parantamiseksi

Suositus 1 - tutkimus: Sosiaalihuollon vaikuttavuuden parantaminen vaatii pitkäjänteistä työtä ja toimenpiteitä

- Toimenpide 1: Valtion kohdennetun rahoituksen (terveydenhuollon VTR) ulkopuolelle jääneen sosiaalityön tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä sote- integraation monitieteellisen tutkimuksen edellytyksiä tulee vahvistaa. Tästä syystä ehdotan erillisen sosiaalityön VTR-rahoituksen perustamista (SOS-VTR). Myöhemmin erilliset rahoitukset voidaan yhdistää yhdeksi VTR-rahoitukseksi.

Esitän, että luodaan erillinen sosiaalityön tutkimusta ja sen osaamisen vahvistamista tukeva VTR-tyyppinen rahoitusmekanismi (SOS-VTR) vuosille 2020 3 milj.€, 2021 6 milj.€ ja 2022 10 milj.€.

Suositus 1 - tutkimus: Sosiaalihuollon vaikuttavuuden parantaminen vaatii pitkäjänteistä työtä ja toimenpiteitä

- Toimenpide 2: Sosiaalityön tutkimusperinne on erilainen kuin terveydenhuollossa, joten yhteistyö vaatii molemmilta uuden oppimista. Sosiaalityön tutkimustyö on painottunut pitkään laadulliseen tutkimukseen, josta syystä sosiaalityön tutkimuksessa tarvitaan menetelmällistä monipuolistumista (esim. vaikuttavuustutkimuksen lisääminen). Esitetty tutkimusohjelma määrittelisi painopisteen muutoksia, linjauksia ja rahoitusstrategian. Tärkeätä on painottaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän tutkimusta.

Esitän, että sosiaalityön tutkimukselle laaditaan kansallinen kuuden vuoden tutkimusohjelma SOS-VTR-rahoituksella.

Suositus 1- tutkimus: Sosiaalihuollon vaikuttavuuden parantaminen vaatii pitkäjänteistä työtä ja toimenpiteitä

- Toimenpide 3: Sosiaalityön tutkimukseen ei ole valtion tutkimusrahoituksen kaltaista välinettä ja muutkin rahoituskanavat ovat vähäisemmät kuin terveydenhuollon tutkimuksen.

Esitän, että valtion terveydenhuollon tutkimusrahoituksen (VTR) painoalueista, jotka STM määrittelee, kohdennetaan puolet sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiotutkimukseen.

Suositus 1 - tutkimus: Sosiaalihuollon vaikuttavuuden parantaminen vaatii pitkäjänteistä työtä ja toimenpiteitä

- Toimenpide 4: Olemassa oleva sosiaalityön tutkimus on sijoittunut kuuteen yliopistoon ja sosiaalityön yksiköt ovat pieniä. Jotta sosiaalihuollon ja sosiaalipalveluiden vaikuttavuuteen ja uusiin haasteisiin on ylipäätään mahdollista vastata, tarvitaan uudenlaista tutkimusorientaatiota mutta myös lisää resursseja. Lisäksi tarvitaan hyvä yhteys THL:n uuden tutkimusohjelman mukaisiin ohjelmajohtajiin.

Esitän, että selvitetään mahdollisuuksia perustaa kuuteen sosiaalityön opetusta antavaan yliopistoon ja alan tutkimuslaitokseen lahjoitus/työelämäprofessuurit, jotka kohdentuvat sosiaalipalvelujärjestelmän tutkimukseen.

Suositus 2 – TKI -rakenne: Sosiaali- ja terveydenhuollon TKI- rakenne kaipaa selkeyttämistä, sopimista ja sääntelyä kaikilla tasoilla

- Toimenpide 5: Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämis-, tutkimus, koulutus- ja innovaatiotoiminnan rakenne tulisi säännellä lainsäädännössä, jotta toiminta olisi yhdenmukaista kaikkialla maassa ja että kaikki alueet myös kohdentaisivat resursseja TKI-toimintaan. Yhdenmukaiseen sosiaali- ja terveydenhuollon TKI-rakenteeseen tulisi pyrkiä, kuitenkin niin, että sosiaalihuollon yhteys arjen kehittämistyöhön säilyy.

Esitän, että tulevassa sote TKI- rakenteessa määritellään selkeästi alueellisten ja kansallisten TKI- toimijoiden roolit, vastuut ja suhde toisiinsa (lainsäädännön tasolla). Esitän myös harkittavaksi, että alueelliseen TKI-toimintaan korvamerkitään valtion rahoitusta.

Suositus 2 – TKI -rakenne: Sosiaali- ja terveydenhuollon TKI-rakenne kaipaa selkeyttämistä, sopimista ja sääntelyä kaikilla tasoilla

Toimenpide 6: Kärkihankkeessa on ehdotettu lasten ja perheiden palveluiden osaamis- ja tukikeskuksia, jotka sijoitettaisiin viidelle Erva-alueelle. Myös kehitysvammahuollon selvityshenkilöt esittivät viiden OT-keskuksen muodostamista. On tärkeätä, että OT-keskukset tarkasteltaisiin niin, että osaamiskeskittymät sisältäisivät sosiaalihuollon tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatiotoiminnan kokonaisuuden riippumatta palvelujärjestelmän osasta. Alueellinen erikoistuminen ja palvelutuotanto on myös mahdollista.

Olisi harkittava myös sosiaalihuollon ja erityisesti perusterveydenhuollon TKI-toiminnan yhdistämistä, koska sote-uudistuksen alkuperäinen tavoite oli peruspalveluiden vahvistaminen. Rakenteiden kokoaminen laajemmalle toimijalle ei tarkoita etteikö alueilla voisi olla nykyisenlaisia toimipisteitä tai erikoistumista sosiaalihuoltoon tai terveydenhuoltoon.

Erva- aluetasoiselle toimijalle olisi järkevää sijoittaa myös osaamiskeskusten erityistehtävät (saamenkieliset, yhteispohjoismainen verkosto) ja mahdolliset uudet (romaniasiat, maahanmuuttajat) erityistehtävät. Myös ruotsinkielisten palveluiden kehittämisen turvaaminen on tärkeätä laajemmalla pohjalla.

Esitän, että kullekin erityisvastuualueelle perustetaan sosiaali- ja terveydenhuollon osaamiskeskus. Osaamiskeskustoiminta tulee käynnistää vaiheittain. Alueet ja STM tekevät sopimuksen kunkin alueen etenemisestä, toiminnan sisällöstä ja resursoinnista.

Suositus 3 - Osket: Sosiaalialan osaamiskeskusten osaaminen esiin – organisoinnin tavasta riippumatta

- Toimenpide 7: Osaamiskeskukset ovat alueensa luottamuksen rakentajia, verkostoitujia, hankkeiden tehokkaita koordinoijia ja kehittämisen ammattilaisia. Osaamiskeskukset ovat syntyneet aikanaan erilaiselle omistajapohjalla ja toiminta on monimuotoista – samanlaisella profiililla olevia osaamiskeskuksia ei ole. Tätä moninaisuutta voidaan pitää rikkautena, jota kannattaa hyödyntää enemmän.

Esitän, että osaamiskeskukset otetaan mukaan sekä kansalliseen (esim. STM, THL) että alueelliseen kehittämistyöhön ja että eri toimijat hyödyntävät osaamiskeskusten tuoman lisäarvon erityisesti sosiaalipalveluiden ja yhteisten sote- palveluiden kehittämisessä.

Suositus 3 - Osket: Sosiaalialan osaamiskeskusten osaaminen esiin – organisoinnin tavasta riippumatta

- Toimenpide 8: Osaamiskeskustoiminnan seuranta ja arviointia varten on perustettu sosiaali- ja terveysministeriöön sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta, jossa on edustettuina osaamiskeskuksia sekä laajasti sidosryhmiä. Neuvottelukunnan tehtävät on määritelty laissa ja asetuksessa. Tehtäviä on lukuisia, joiden kunnollinen tekeminen on haasteellista ilman resursseja muiden tehtävien ohella.

Esitän, että osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunnan toimintaa kehitetään siten, että käydään systemaattisesti vuosittain läpi yhteisiä kansallisia strategisia tavoitteita ja arvioidaan osaamiskeskusten edellisen vuoden toimintaa. Esitän myös harkittavaksi osa-aikaisen pääsihteerin palkkausta koordinoimaan neuvottelukunnan lukuisia lakisääteisiä tehtäviä.

Suositus 3 - Osket: Sosiaalialan osaamiskeskusten osaaminen esiin – organisoinnin tavasta riippumatta

- Toimenpide 9: Osaamiskeskusten haasteena on tutkimuksellisen kehittämistyön vahvistaminen. Tähän tarvitaan yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja kansallisten tutkimuslaitosten tukea.

Esitän, että osaamiskeskukset lisäävät yhteistyötä sosiaalityön yliopistoverkoston Sosnetin kanssa. Osaamiskeskukset ja Sosnet valmistelevat toimenpidesuunnitelman, jolla osaamiskeskusten tutkimuksellista kehittämistä tuetaan ja vahvistetaan.

Suositus 3 - Osket: Sosiaalialan osaamiskeskusten osaaminen esiin – organisoinnin tavasta huolimatta

- Toimenpide 10: Osaamiskeskukset ja terveyden ja hyvinvoinnin laitos tiivistävät yhteistyötä kansallisten sosiaali- ja terveydenhuollon strategisten tavoitteiden läpimenon turvaamiseksi.

Esitän, että THL ja sosiaalialan osaamiskeskukset aloittavat säännöllisen yhteistyön. Yhteistyötapaamisissa tavataan johtoa ja teemoittaisissa tapaamisissa tutkijoita ja kehittäjiä sekä hahmotellaan tai käydään läpi mahdollisia yhteisiä hankkeita.

Suositus 3 - Osket: Sosiaalialan osaamiskeskusten osaaminen esiin – organisoinnin tavasta huolimatta

- Toimenpide 11: Osaamiskeskusten ja alueellisten toimijoiden kehittämistyön tuloksena syntyneet hyvät toimintamallit ja hyvät käytännöt tulee saattaa systemaattisesti yhteiseen tietoisuuteen ja käyttöön.

Esitän, että osaamiskeskukset ottavat käyttöön Innokylä-fi – kehittämistyön alustan. Osaamiskeskukset huolehtivat, että alueella kehitettyjä hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja kuvataan Innokylään ja siten levittävät oman kehittämistyönsä tulokset toisille osaamiskeskuksille ja laajemmin kansalliseen käyttöön. THL tukee osaamiskeskuksia tehtävässä.

Suositus 3 - Osket: Sosiaalialan osaamiskeskusten osaaminen esiin – organisoinnin tavasta riippumatta

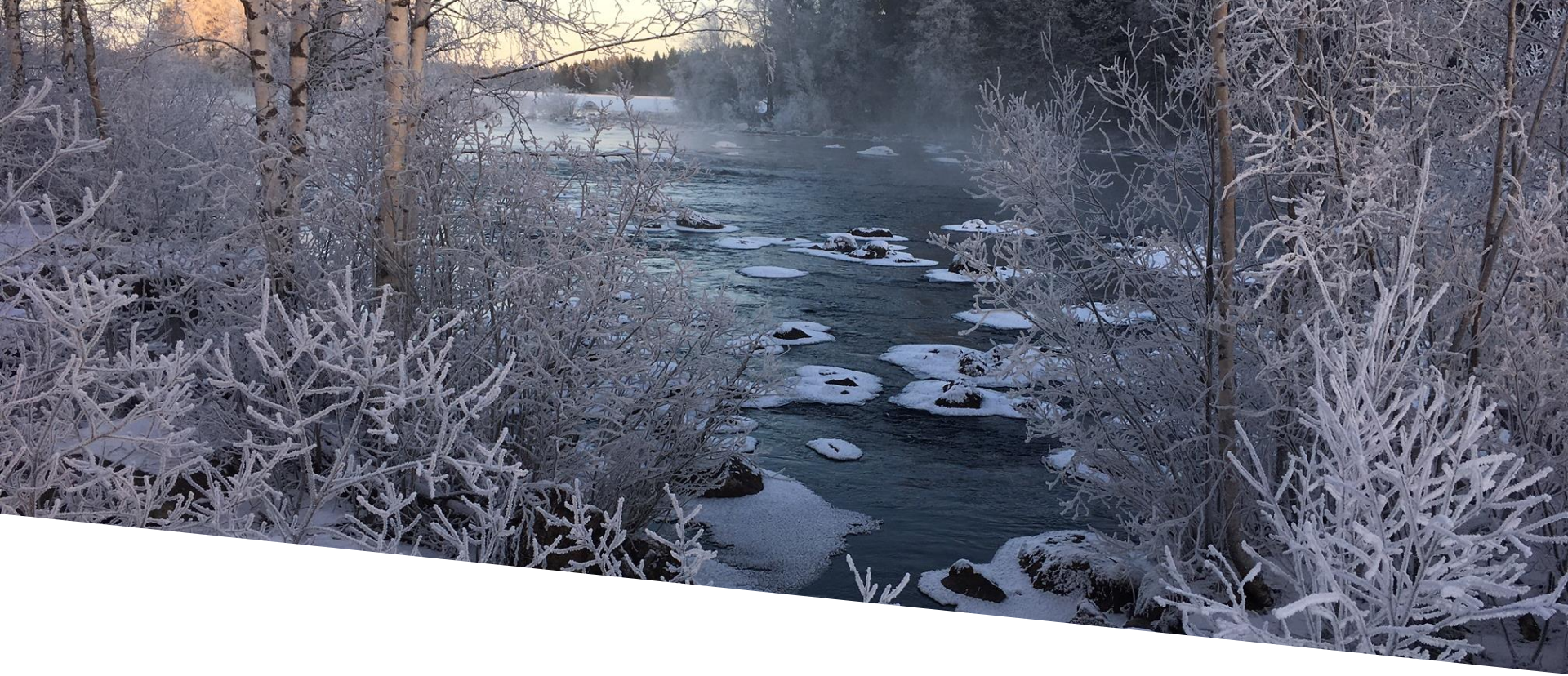
Toimenpide 12: Osaamiskeskusten valtionavustus on pysynyt samalla tasolla 17 vuotta. Tarve sosiaalialan kehittämiseksi on kasvava ja panostaminen osaamiskeskusten kehittämistyöhön on keskeistä, jotta palvelujärjestelmän tuottavuutta ja laatua voidaan parantaa. Edellisessä sote- uudistuksessa sosiaalipalvelut eivät olleet riittävästi mukana. Valtionavustuksen lisäämisen perusteluna on se, että osaamiskeskukset tekisivät suunnitelman alueensa TKI-toiminnasta ja koordinoisivat sitä.

Esitän, että osaamiskeskusten resursseja vahvistetaan niin toimijoiden omilla kuin valtion panoksilla. Esitän, että lisätään valtionavustusta seuraavaksi 4 vuodeksi tai siihen asti, kunnes seuraava sote-ratkaisu tehdään.

Rahoitusehdotukseni on nykyisestä vajaasta 3 milj.eurosta vuodelle 2020 5 milj.€, vuodelle 2021 6 milj.€ ja vuodesta 2022 eteenpäin 7 milj.€. Osaamiskeskuksille annetaan uudeksi tehtäväksi suunnitella ja koordinoida alueensa TKI-toimintaa.

Samassa yhteydessä turvataan osaamiskeskuksille määriteltyjen erityistehtävien hoitaminen niin, että tehtävän hoitamiseksi on käytössä vähintään 1 henkilötyövuoden resurssi.

Kiitos!
anu.muuri@thl.fi
@AnuMuuri